

Magyarország- Horvátország
IPA Határon Átnyúló Együttműködési Program

Ahol a folyók összekötnék
Gdje rijeke spajaju

IPA prekogranični program
Mađarska- Hrvatska

Dalaink és táncaink a Mura mentén Naše pjesme i plesovi uz rijeke Muru

A projekt a Magyarország-Horvátország IPA Határon Átnyúló Együttműködési Programban, az Európai Unió társfinanszírozásával valósul meg.

Dalaink és táncaink a Mura mentén

Magyarország délnyugati részén, a Mura bal partján élő népcsoport horvát eredetét már több kutató alátámasztotta, noha különböznek a vélemények arról, hogy a népcsoport mikor telepedhetett le ezen a területen. Egyes kutatók szerint a VII. században, másik feltevés szerint a török hódoltság után a XVII. században.

Etnikai hovatartozásuk szerint a Mura menti horvátok azonosak a muraközi horvátokkal.

A horvátországi Muraköz (Insula inter Muram et Dravam) és a magyarországi Mura mente (Transmurana) népcsoportjának nyelvi sajátosságai, népi szokásai, kultúrája nagyban hasonlítanak egymáshoz. Népviselőikben, táncaikban és dalaikban csak kisebb különbségek vannak, amelyek inkább csak a Mura folyó határvonalként történt kijelölése után alakultak ki.

A magyar és a horvát lakosság kultúrájának egymásra gyakorolt hatása fellelhető a zenei kultúrában, a népdalokban, táncokban és a néphagyományokban is.

A Mura menti horvátság máig megőrizte szokásait, népdalait, táncait, melyek gazdagságáról, sokszínűségéről a Mura Menti Folklórfesztivál rendezvényei is tanúskodnak.

Naše pjesme i plesovi uz rijeku Muru

Hrvatsko podrijetlo etničke skupine u jugozapadnom dijelu Mađarske, na lijevoj strani Mure, unatoč tomu što se po pitanju njihovog doseljavanja mišljenja razlikuju, potvrđuju istraživanja više znanstvenika. Po nekim to se dogodilo u 7. stoljeću, a prema drugima nakon turske vladavine u 17. stoljeću.

Prema etničkom karakteru pripadaju Međimurcima.

Prema jezičnim osobitostima, narodnim običajima i kulturi etničke zajednice Pomurje (Transmurana) je vrlo slično Međimurju (Insula inter Muram et Dravam). Postoje manje razlike u njihovoj nošnji, plesovima, popijevkama, koje su nastale uglavnom nakon određivanja rijeke Mure kao granične crte. Uzajamni utjecaj mađarske i hrvatske kulture najuočljiviji je u glazbenoj kulturi, popijevkama, plesovima i pučkim običajima.

Pomurski Hrvati i dan danas čuvaju svoje običaje, popijevke, plesove, o njihovoj bogatoj raznolikosti svjedoče i priredbe Pomorskog folklornog festivala.

Dalok - népszokások - táncok

Dr. Vinko Žganec, muraközi népdalgyűjtő jegyezte le, és jelentette meg a Mura menti horvátok népdalait „Pučke popijevke Hrvata iz okolice Velike Kaniže“ - „A Nagykánizsa környéki horvátok népdalgyűjteménye“ című kötetében.

A népszokások közül manapság a hagyományőrző egyesületek idézik fel legteljesebb pompájukban a hajdani lakodalmak hangulatát, a népdalok között is az ehhez a szokáshoz kapcsolódó szerelmes, a búcsúzásról és az otthon szeretetéről szóló dalok maradtak fenn legnagyobb számban.

A lakodalmi népszokás a lánykéréssel és eljegyzéssel kezdődik, melyeket olyan szerelemről szóló népdalok kísérik végig, mint a „Protuletje nam se tpira“ - „Jön a tavasz“, vagy a „Nega sonca nit meseca“ - „Sem a hold, sem a nap nem világít“, a „Šetal sam se šetal“ - „Sétáltam, sétáltam“. Az eljegyzés után készülnek a lakodalmi kellékek, színes papírból a díszek, címerek és a menyasszonyi koszorú.

A lakodalom napján a vőlegény és a násznép énekszóval indul a menyasszony házához, ahol a menyasszonyt először nem is adják ki, elbűjtatják a násznép előtt. Játékos párbeszédet folytat a násznagy és az otthoniak, kérdegetnek a menyasszony felől, aki csak harmadik kikérésre jelenik meg, ekkor a násznép énekszó kíséretében indul az esküvőre. Az esküvő után a lányos háznál folytatódik a lakodalom a „cerafa“ alatti táncsal, majd a fa kivágásával.

A Mura menti horvátság multságait fúvószenekar és harmonika kísérte, a hagyományos lakodalmaknál ez még ma is így van. A nagy mulatozás a vacsora elfogyasztása után kezdődött (a fiús háznál, ahol az ifjú pár a jövőben lakni fog).

A legelterjedtebb és legkedveltebb táncok közé tartozott a csárdás (lassú és gyors) különböző forgásokkal, dobbantásokkal, valamint a keringő. A lakodalmak jellegzetes kőrtánca az egyszerű lépésekből álló „Igraj kolo“ volt, ezt akkor énekelték és táncolták amikor a lakodalomban a zenekar pihent.

Ezek a táncok különböző koreográfiákban a Mura menti folkórfesztiválok programjain ma is láthatók.

Naše pjesme - svadbeni običaj - spadali

Popijevke pomurskih Hrvata zabilježio je i objavio u knjizi pod naslovom Pučke popijevke Hrvata iz okolice Velike Kaniže dr. Vinko Žganec, međimurski sakupljač pučkih popijevki. Danas bogatstvo nekadašnjih svadbenih običaja najvjernije dočaravaju udruge za očuvanje tradicija, a od pučkih popijevki najveći je broj onih koje se vezuju uz taj običaj, i govore o ljubavi, opraštanju i toplini doma.

Svadbeni običaj koji započinje prosidbom i zaručenjem djevojke, popraćen je popijevkama kao što su „Protuletje nam se tpira“, „Nega sonca nit meseca“, „Šetal sam se šetal“. Nakon što je djevojka zaručena, prave se svadbene potrepštine, ukrasi od šarenih papira, svadbeni ukrasi, cimeri.

Na dan vjenčanja mladoženja u pratnji svatova i uz glasno pjevanje odlazi po mladu, i za-počinje otkup mladenke, no ona se krije negdje u kući, i ne pojavljuje se. Vodi se razigran dijalog između djevera i domaćina, pitaju za mladu, no ona se pojavljuje tek nakon trećeg pokušaja otkupa, i tada uz pjesmu svatovi se upute na vjenčanje. Nakon vjenčanja svadba se nastavlja kod nevjestine kuće, uz ples pod "cerom", a potom s rušenjem cera.

Zabave pomurskih Hrvata popraćene su glazbom puhačkih orkestara i harmonike, u tradicijskim svadbama to se do dan danas očuvalo. Veliko veselje započinje nakon večere (u kući mladoženje, gdje će mladenci ubuduće stanovati).

Među najrasprostranjenije i najpopularnije plesove spadali su čardaš (spori i brzi) sa raznim svojim okretima, udarcima nogu u pod, te valcer koji počinje stihom "Čija je ona zvezda..." . Kolo koje se obično se plesalo na svadbama, a sastoji od par jednostavnih koraka bilo je " Igraj kolo " .

Ovi plesovi mogu se vidjeti i danas na raznim programima Pomurskih folklornih festivala.

Dalok - Pjesme

Kinek a csillaga - Čija je ona

Čija je ona zvezda, tamo na visoko
Čija je ona zvezda, tamo na visoko
Ona je moja, ružica draga,
Koji sem negda lubila ja.

Bila sam na veke tožna, druge sem lubila
Bila sam na veke tožna, druge sem lubila
Samo za tebe srce me boli,
Zakaj me draga više ne voli.

A dal tartalma röviden: A távoli csillag fénye felidézi az egykor szeretett kedves lény alakját, amelyet semmilyen mással megélt szerelem sem tudott elhalványítani.

Járd a körtáncot - Igraj kolo

Igraj kolo, igray kolo za tri desetice,
Igraj kolo, igray kolo za tri desetice.

Vu 'vem kole, vu 'vem kole jena dekla pleše.
Ona ima, ona ima lepe črne joče.
Da bi štela, da bi štela, ž njimi pogledate.
Dej pogledne, dej pogledne z črnami jočima.
Pak si zbere, pak si zbere mladoga junaka.
Kušne sneha, kušne sneha, koga ti je vola.
Samo nahaj, samo nahaj črnoga Cigana.

A dal tartalma röviden: A körtáncra biztató dal az abban táncoló fekete szemű lányt arra akarja rávenni, hogy válasszon magának táncost, csókolja meg, ha nem találja csalfának.

Jön a tavasz - Protuletje nam se 'tpira

Protuletje nam se 'tpira,
moje srce nema mira,
nema mira nit pokoja,
dok naš mene lubila.

Lubil sem te pak te bodem,
dok na svetu živel bodem.
Lubil sem te pak te bodem,
dok na svetu živel bom.

A dal tartalma röviden: A tavasz ébredtével a legény szíve is megújul régi szerelmese oldalán, akit, vallja, a síríg szeretni fog.

Vetettünk bazsalikomot - Sejali smo bažuljka

Sejali smo bažuljka.
Sejali smo draga ljubav
Bažuljka.

Idemo ga mi dva glet.
Al je žišel, al je ne.
Žišel, žišel i precvel.

Trgnemo se kite dve.
Jedno tebe za škerlak.
Drugo mene za pojas.

Trgne draga ružica,
Kojo bodeš dala svomo
Dragomo.

A dal tartalma röviden: A párbeszédes (hívogató) dalban a szerelmesek a hűséget és szerelmet jelképező növény, a bazsalikom közös ültetése, termőre fordulásának együttes megtekintése, majd egymásnak azzal való feldíszítése képeivel fejezik ki összetartozásukat.

Sétáltam, sétáltam - Šetal sam se šetal

Šetal sam se šetal v šumicu zelenu,
tam sam si ja zgledal ružicu čerlenu:
Ružica čerlena, previjaj se k meni;
ja sem mladi junak, ja se budem k tebi.

Ona se je k meni lepo previjala,
kak čerlene šipek se je rezvijala.
Šumica čerlena puna se mi hlada,
tam me bo čakala grličica draga.

Ona se je k meni lepo previjala
z čistoga srca kak najlepše znala
Golobica guče golobek pak neče,
kaj je tebi golobek lubite me nečeš.

Saka kita vehne ka korena nema,
tak i ona dekla ka goloba nema.
Lubav se ne trže, nit se ne kupuje,
što lubite ne zna nek se ne hapluje.

Ako se me golob lubite ne kanel,
bil bi mi povedal golobek več lane.
Kaj se bila zbrala drugoga goloba,
kega bi lubila do hladnoga groba.

A dal tartalma röviden: A beváltatlan szerelmet megélt leány az őt hitegető legény szemére veti, miért nem szólt korábban arról, hogy szerelmük, akár a gyökerét vesztett fa, elszáradt.

Had hajoljon az ágacska - Naj se vija ta zelena kitica

Naj se vija ta zelena kitica,
Kaj bo Mara lepa mlada snehica.
Naj se vija ta zelena kitica,
Kaj bo Mara lepa mlada snehica.

Došla nam je ta dvanajsta vurica,
Več je Mara lepa mlada snehica.
Došla nam je ta dvanajsta vurica,
Več je Mara lepa mlada snehica

Ako bodo druge več govorile
Mi dva bomo bole skupa hodile.
Ako bodo druge več govorile,
Mi dva bomo bole skupa hodile.

Naj govore što kaj oče i veli,
Moje srce samo za njega boli.
Naj govore što kaj oče na njega.
Mene bode samo navek za njega..

A dal tartalma röviden: Az eladósorba került lány (Mária) vall arról, hogy szíve még házasságkötése órájában is régi szeretője felé hajlik.

Táncok

Csárdás

Jobb lábbal oldalra lépünk, a bal lábat félsúlyosan a jobbhöz zárjuk, szimmetrikusan ugyanez megismételjük. A csárdást főképpen párban táncolják, de táncolják körben is. A csárdás lépés kombinálható dobantásokkal és forgásokkal, például jobb-bal-jobb lábbal oldalra kilépünk, majd bal lábbal dobantással zárunk.

A csárdás üteme általában kétnegyedes, de daltól függően lehet négynegyedes is, a csárdás lassú és gyors tempója mondhatni összeolvadt, a tánc eleje lassabban indul és egyre gyorsul.

Csárdás pörgéssel

A párok egymással szemben állnak és két csárdás lépést jobbra majd balra kilépnek, a következő taktusra négy lépéssel egy egészet forognak lépő forgóval az óra járásával meg egyező irányban.

A lány jobb, a fiú pedig bal lábbal kezd.

Spadali

Čardaš

Desnom nogom koraknemo na stranu i lijevom nogom s pola težine koraknemo do desne, simetrično isto napravimo te korake. Čardaš se većinom pleše u paru, ali može se plesati i u kolu. Koraci čardaša mogu se kombinirati i s udaranjem u pod i s okretajem, npr. s desnom-lijevom-desnom nogom koraknemo na stranu, pa s lijevom nogom korak završimo s udaranjem u pod.

Čardaš većinom se pleše u dvočetvrtinskom taktu, ali ovisno o pjesmi može i u četveročetvrtinskom taktu, lagani i brzi tempo gotovo se spoji, ples počinje u laganijem tempu i postupno se ubrzava.

Čardaš s okretajem

Parovi stoje jedan nasuprot drugoj i koraknu dva koraka običnog čardaša desno a zatim lijevo, na sljedeći takt s četiri obična koraka naprave jedan cijeli okretaj u smjeru kazaljki ure. (djevojka počne s desnom, a mladić s lijevom nogom).

Keringő

Jobb lábbal rézsút előre lépünk, majd bal-jobb lábbal helyben kicsit lépünk, ismételjük szimmetrikusan. A keringő háromnegyedes ütemű, tempója kissé gyorsabb a megszokott keringőknél.

Igraj kolo

Az "Igraj kolo" körtáncot fiatalok táncolták a lakodalomban. Sima lépéssel halad a kör, a kör közepén egy személy áll vagy sétál, aki a megfelelő szövegnél "Pak si zberi ..." (Válassz magadnak...) választ magának egy párt, akivel forog, majd a szövegnél: "Kušni ..." (Csókold, pusziad...) puszt ad neki, azután a választó beáll a körbe, a választott pedig a kör közepére kerül, majd újra kezdődik előről a tánc. Az ének szövege változhat, vannak különböző változatok.

Valcer

Desnom nogom koso koraknemo naprijed, zatim lijevom pa desnom nogom koraknemo malo na mjestu, to simetrično ponovimo.

Valcer se pleše u tročetvrtinskom taktu, tempo mu je nešto brži od uobičajenog valcera.

Igraj kolo

Ples "Igraj kolo" plesali su mladi u svadbama. Jednostavnim kora-kom su išli okolo, a na sredini kola je stajala ili hodala jedna osoba, koja je kod određenog teksta "Pak si zberi..." birala je sebi para s kojim se vrtila, a zatim kod teksta "Kušni ..." dala je pusu, zatim osoba koja je birala stane u kolo, a ona koja je izabrana stane na sredinu kola i ples počinje iznova. Tekst plesa nije uvijek isti, postoje razne varijante.

A Mura menti horvátok népviselete

A Mura menti horvát falvak népviseletéről hiteles és részletes leírást Kerecsényi Edit néprajzkutató A Mura menti horvátok története és anyagi kultúrája című könyvében találhatunk. A Mura bal partján található hét horvát település közül Molnári, Petrivente, Semjénháza, Tótszentmárton és Tótszerdahely népviselete alkot egységet, ettől eltérő ruházatot találhatunk Fityeház és Murakeresztúr községekben. Az öltözékek más vidékek népviseletéhez képest aránylag egyszerűek. A leggazdagabb és legszínesebb viseletet hajdanán ünnepnapokon, családi ünnepeken hordták, egyik legjelentősebb alkalom, amelyre különösen kiöltöztek, természetesen a lakodalom volt. Ezek láthatók leginkább a mai folklórcsoportok fellépésein is.

Mura menti népviselet
az 1920-as évekből

A nők népviseletéhez a sűrűn lerakott fehér szoknya, a "flajdanka" tartozott, amely alatt 2-3 széles alsószoknyát, a "spodnica"-t hordtak. A flajdanka csaknem bokáig ér, felső része széles vászonpántba, a bešvica - ba illeszkedik, melyet hátul piros hímzésű takácsszőttes borít.

A flajdanka elé két kötényt kötöttek, a széles fekete frton-t, az elé pedig a keskenyebb, kék šurec-et.

Murakeresztúri népviselet

O narodnoj nošnji pomurskih Hrvata ukratko

Vjerodostojan i detaljan opis o narodnoj nošnji hrvatskih naselja kraj Mure možemo naći u knjizi Povijest i materijalna kultura pomurskih Hrvata etnografinje Edit Kerecsényi.

**A trda sukna formája
és mintája**

široke donje suknje. Flajdanka je sezala skoro do gležnja, gornji dio bio je skupljen u platneni pojas, u bešvicu, koja je straga prekrivena ručno rađenom crvenom tkanim. Pred flajdanku vezale su se dvije suknje, širi frton crne boje i na to još nešto uži šurec plave boje.

Narodna nošnja u sedam pomurskih naselja, Mlinarcima, Petribi, Pustari, Su-martonu i Serdahelu ima jedinstvena obilježja, i razlikuje se od one u Fičehazu i Keresturu.

U usporedbi s nošnjama iz drugih krajeva nošnja pomurskih Hrvata je relativno jednostavna. Najbogatija i najšarenija nošnja nosila se u svečanim prigodama, na obiteljskim svečanostima, od kojih je najpoznatija bila svadba. Ova nošnja se može vidjeti danas na nastupima folklornih družina.

Dio ženske nošnje je "flajdanka", bijela plisirana suknja, ispod koje su se nosile dvije-tri "spodnice",

Pánt a derékon-bešvica

A tokica díszítése

A női blůza, a tokica derékresze enyhén ráncolt, ujjá egyenes szabású, szűk, szegőkkel tagolt szélét több sorban - lefelé egyre szélesedő - gazdagon ráncolt fodrok díszítik. A feszes ingujjra pedig a fodor fölé keskeny selyemszalagot kötnek. A tokica eleje, a tablica kereszt- és hosszirányú szegőkkel, fodrokkal, szolid mintával díszített.

Az 1920-as években jelent meg a selyemből, kasmírból készült szoknya, a sukna, ennél későbbi viselet a brokát-selyem szoknya, a különféle színben létező, derékban kézzel szedett (piros színű a leggyakoribb, de kék, rózsaszín, zöld, sárga is van), igen bő, elől ráncatlan, a térdet éppen csak betakaró trda sukna.

Az asszonyi fejdísz a fejet borító fejkötő, a puculica, a reá tűzött hímmzéssel, flitterrel, ezüstsálakkal díszített, többkaréjos kontyot fedő rész pedig a žnora. A másik fejfedő a fejkendő, a patez (asszonyok és lányok hordták). A női viselet egyik fontos tartozéka a rojtos vállkendő, a robec. A lábbelik, a csizma vagy a gombos cipő valamikor Kotoribában készültek. A női viselethez még a 3-4 soros ezüst, sárga, fehér vagy tekla színű gyöngysor tartozik. A murakeresztúri és fityeházi nők már nagyon hamar átvették a magyarok településeinek viseletét. Szintén ezeken a településeken hamar elterjedt a gumeš, elől végig nyitott, gombokkal vagy patenttal záródó, bő vonalú, szoknyán kívül hordott blůzféle.

A férfiak viselete a fehér háziszőttesből készült ing, a robača, egyenes szabású, hasítékja a hasig ér, az eleje gépi tűzéssel díszített, a gatya, gače, fehér vászonból szűk szárral készült, a hlače, a csizmanadrág pedig fekete posztóból. A fehér vászoninghez és gatyához ujjatlan, elől végig gombos, fekete posztómellény illik, a lajbec, a férfiak ünneplő viseletének elengedhetetlen kelléke még a csizma és a kalap.

Mindennapi férfi viselet

A tokica ujjára színes szalagot kötnek

crvena, ali bilo je i plavih, ružičastih, zelenih i žutih), vrlo široka, bez nabora u prednjem dijelu, dužine jedva do ispod koljena.

Ukrasi za ženske glave su puculica na koju se još stavi i žnora koja pokriva punđu, sastavljena je od više zaobljenih dijelova, ukrašena vezovima, fliterima i srebrenim nitima. Drugi ukras za ženske glave je rubac, patez koji su nosile i djevojke i udane žene. Važan dio ženske nošnje bio je robec, debeli rubac s resicama koji se nosio preko ramena. Obuća, čizme ili cipele na gumbe izrađivala se u Kotoribi. Dio ženske nošnje bio je i đund, perle u nizu srebrenе, žute, bijele ili "tekla" boje u tri- četiri reda. Žene iz Kerestura i Fičehaza su već dosta rano počele oponašati način odijevanje mađarskih naselja. Kod njih se brzo raširila upotreba gumeš-a, neke vrste široke bluze koja se nosila iznad suknje, u prednjem dijelu otvorena, sa zatvaranjem na dugmad ili patent.

Dio muške nošnje je robača ravnog kroja, od bijelog domaćeg platna, s prorezom do trbuha, prednji dio se ukrašavao strojnom izradom poruba, gaće su uske, od bijelog platna, a hlače s uskim nogavicama od crnog sukna. Uz bijelu platnenu košulju i gaće dobro pristaje lajbec na dugmad, od crnog sukna, a nezaobilazan dio muške nošnje bile su još čizme i šešir.

A tótszentmártoni énekkar robec nagykendőben

Ženska bluzа, tokica, je blago nabrana u struku, rukavi su ravni, uski, opšitcima razdijeljene obode ukrašavaju bogato nabrane čipke koje se prema kraju postupno šire. Iznad nabranih čipki na tijesne rukave veže se uska svilena vrpca. Prednji dio tokice, tablica, ukrašena je poprečnim i uzdužnim opšitcima, čipkama, solidnim mustrama. 1920-ih godina se pojavila sukna, suknja od svile ili kašmira, kasnije i trda sukna od brokatne svile, u različitim bojama (najčešće

Pjesme i plesovi Međimurja

Međimurje je jedna od najmanjih regija Hrvatske, ali vrlo bogata što se tiče folklornog blaga.

Omeđeno dvjema rijekama, Međimurje je kroz povijest bilo spojnica Hrvata i Mađara, dva susjedna. Narod Međimurja jako voli pjesmu. Pjesme su prenošene usmenom predajom generacijama.

Nastale su u okviru raznih društvenih događanja (berbe kukuruza, pletenja košara, odlaska mladića u vojsku...) pa je tematika pjesama sukladna vrsti događaja uz koji je nastala. Izvode se a- capela, jednoglasno, tradicionalnim folklornim pjevanjem tzv. grlnim pjevanjem. Karakteristična je pentatonska ljestvica raznih promjena te molski ton-ski nizovi.

U većini plesova Međimurja osjeća se jak utjecaj mađarskih čardaša ali sa slaven-skom, hrvatskom crtom. Mnogi plesovi nastali su za vrijeme mađarizacije ovog područ-ja. Iako je taj utjecaj bio jak, Međimurci su ipak sačuvali stare plesove, a klasičan čar-daš zamijenili svojom inačicom - čipičardašem.

Karakteristika međimurskih plesova je izrazita vedrina i razigranost, te brzi i okretni plesovi.

Međimurske pjesme su izrazito senzibilne i melankolične, a najčešće pjevaju o ljubavi. Jedan od najstarijih očuvanih plesova su kuritari, koji je uz čipičardaš, ples specifičan i po načinu izvedbe - plešući se udara rukama i po sarama čizama. Uz gore navedene plesove učestali plesovi u Međimurju su polka, mazurka, šusterpolka, šotiš. U Međimurju se u davna vremena plesalo uz pratnju cimbula ili gusli, klarineta i bajsa, a nerijetko uz citore, na derlin (žviždučući) ili na češalj. Danas se pleše, kao i u većini Hrvatske, uz pratnju tambu-raša.

Dalaink és táncaink a Muraközben

Horvátország egyik legkisebb régiója a folklórhagyományokban bővelkedő Muraköz.

A történelem folyamán a két nép, a horvátok és magyarok közötti kapcsolatok fenntartását segítette elő ez a két folyó közé szorított kis vidék. Muraköz népe ragaszkodik dalaihoz, amelyeket szájhagyomány útján adott tovább egyik generáció a másiknak.

A dalok különböző társadalmi alkalmakhoz kapcsolódóan keletkeztek (kukoricaszedés, kosárfonás, sorkatonaság...), témájuk is a kapcsolódó események fajtája szerint különül el. Acapella formában, egy szólamban, tradicionális népi stílusban, ún. torokhangon adják elő. Jellemzőik a pentaton váltások és moll hangsorok.

A szláv, horvát jelleg mellett a táncok többségénél érezhető a magyar csárdás erőteljes hatása. Sok tánc keletkezése a vidék magyarosításának időszakához kapcsolható. Noha a magyar hatás erőteljes volt, a muraközi emberek megőrizték régi táncukat, a klasszikus csárdást pedig annak egy sajátos változatával, a "csipicsárdással" helyettesítették. A muraközi táncok jellegzetessége a derű és játékoság, a gyors, pergő ritmus.

A dalokra az érzelmgazdagság a jellemző, a melankólia, leggyakrabban a szerelemtől szólnak. Az egyik legrégebbi fennmaradt tánc a "kuritari", amely, a csipicsárdáshoz hasonlóan, sajátos előadásmódjával tűnik ki, tánc közben a csizma szárát ütögetik a táncosok. Az előbb említetteken kívül népszerű tánc Muraközben a polka, mazurka, a suszterpolka és a "šotiš". A régi időkben Muraközben cimbalom esetleg hegedű, klarinét, nagybőgő, gyakran citera, "derlin" (füttyölve) vagy fésű kíséretében ropták a táncot. Ma már Horvátország többi vidékéhez hasonlóan tamburazenére táncolnak.

Pjesme Međimurja - Muraközi énekek

Baroš, oj, Barice - Borcsa, te, Boriska

Bisernica 1

Bisernica 2

Bisernica 3 in G

Baroš, oj, Barice
kaj sam čul za tebe
kaj sam čul za tebe
da te drugi ljube.

Da su ti soldati
čizmice zbirali
naj se je zbirali
neso je plačali.

Ne veruj golubek
ne veruj sakom
kak bi ne veroval
ako sam sam videl.

Ja sem je plačala
svojemi dukati
svojemi dukati
svojemi krajcari.

A dal tartalma röviden: A felelgetős dalban a fiú szemére veti Barica-nak (Barbara), hogy mást szeret, mivel látta, hogy katonák választottak neki csizmát, mire ő megnyugtatta, hogy ők csak a válogatásban segítettek, a csizmát már ő maga fizette ki.

Međimurje, kak si lepo zeleno - Muraköz, te szépen zöldelő

Andante

Tu me moja draga majka rodila,
tu me ona prva v'cirkvu vodila!
Boga molit, bližnjeg ljubit vučila,
Boga molit, bližnjeg ljubit navčila!

Kinčiju te Dravica i Murica,
se do kraja maloga Međimurja!
Kinčiju te Dravica i Murica,
se do kraja maloga Međimurja!

A dal tartalma röviden: A szülőföld (Muraköz) szépségeiről, felnevelő erejéről szóló hitvallás a dal.

Japek i mamica - Apám, édesanyám

otpjevala: Katarina Hudiček
notni zapis: Nikola Matulin

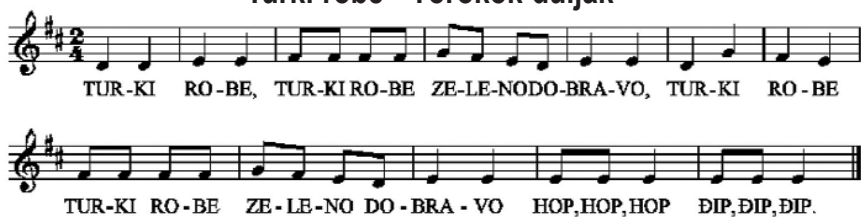

Japek i mamica, to vas ljepo prosim,
najte mi zbirati memu srcu para.
Ja sem si zebala v dvajsetprvem ljeti,
pak ga nam ostajla makar bu vumreti

Da bi brže bilo v doljnjem kraju kmica
kaj bi skušavala lveкова ljica
Njegova su ljica bela i črljena
kak šipek ružica dok je rezvinjena.

A dal tartalma röviden: Szüleit kéri a lány, hogy ne ők válasszanak neki párt, ő ezt már megtette. A továbbiakban a szeretett lveк csókolni való fehér orcájáról énekel.

Turki robe - Törökök dűlják

Turki robe, turki robe zeleno Dobravo

Turki robe, turki robe zeleno Dobravo

Hop, hop, hop, đip, đip, đip

Porobili, porobili snehe i djevojke (2x)

Hop, hop, hop, đip, đip, đip

Turkonja se, turkinja se s turkom domenjkuje (2x)

Hop, hop, hop, đip, đip, đip

Kaj očemo, kaj očemo robu dela dati (2x)

Hop, hop, hop, đip, đip, đip

A djevojke, a djevojke z jabukom igrati (2x)

Hop, hop, hop, đip, đip, đip

A dal tartalma röviden: A Dobrava-t (Donja Dubrava - Alsódomború) feldűlő török, miután elviszi a fiatal lányokat, asszonyokat, azon tanakodik asszonyával, hogy milyen munkát adjon nekik.

Poveč dragi golob - Mondd el kedves galambom

A dal tartalma röviden: A szerelem eredetét kutatja a dal, a dalbeli lány arra kíváncsi, hogy ki találta ki ezt a vonzalmat.

Tulipan čerljeni - Piros tulipán

Bisernica 1

Bisernica 2

Bisernica 3 in G

Ke je Jandroš pogodil,
dolgi pod vrbami
Tuljipan čreljeni ej je veljka ljubav med nami (2x)

Zaman so ti čipkice po čelji,
kajti so se s krčmice dečki vun pomelji
Tuljipan čreljeni ej je veljka ljubav med nami (2x)

Zapila si čiznice s saromi,
do jutra si tancala z bosemi nogami
Tuljipan čreljeni ej je veljka ljubav med nami (2x)

A dal tartalma röviden: Jandroš (András) szemére veti a lánynak, hogy csipkét viselt a homlokán, mégsem kellett a legényeknek, száras csizmáját is elitta, majd hajnalig táncolt, ő ennek ellenére még mindig nagy szerelmet érez iránta.

Pleše iz Međimurja

Turki robe

- Pleše se u kolu. Kao i u svim drugim kolima plesač je svojoj plesačici s lijeve strane.
- Drži se tako da se ruke s prednje strane isprepletu - lijeva ruka ispod a desna iznad, pa se tako plesačice drže zajedno i alesači se drže zajedno.
- Napravi se korak lijevom nogom u lijevu stranu. Zatim ide desna noga preko lijeve pa opet korak lijevom nogom i onda se desna noga dignu (noga se pogrči tako da natkoljenica i stopalo stoje ravno paralelno), desna noga se spusti i na isti način se dignu lijeva noga, zatim se spusti tako da se odmah napravi korak ulijevo, desna zatim ide preko lijeve, pa korak lijevom i onda se redom dižu desna, lijeva, desna lijeva, pa se lijeva noga spusti odmah u korak, desna ide preko lijeve, korak lijevom, dignu se desna, spusti i lagano se udari o pod i dalje naizmijenično se nogama udara o pod još pet puta (lijevom, desnom, lijevom, desnom, lijevom).
- I kod koraka i kod dizanja nogu treba i cijelo tijelo i glavu okretati.

Muraközi táncok

Törökök rabolják

- Körben elhelyezkedve táncolják. Akárcsak más táncok esetében, a férfi partnere bal oldalán foglal helyet.
- Úgy kapaszkodnak össze, hogy a karokat a test előtt összefonják, bal kéz alul, fölötte a jobb, így a lányok és a fiúk külön-külön fogózkodnak össze.
- Először oldalra lépnek egyet bal lábbal. Ezután jobb lábbal keresztezik a balt, majd megint a ballal lépnek el, aztán a jobb lábat emelik (meg is tartják úgy, hogy a felső lábszár és a lábfej párhuzamosan álljanak), majd leengedik, s ugyanígy emelik a bal lábat is, hogy leengedés után egyből balra lépés következzen, s megint jön a jobb kereszt a balra, aztán ballal kilépés, aztán megint sorban az emelések, jobb, bal, jobb, bal, amely egyből lépésbe megy át, jobb kereszt a bal előtt, ballal oldalra lépés, jobb emelés, eresztés, majd könnyedén a padlóra csap, s ez a padlóra ütés váltakozó lábakkal ötször megismétlődik (bal, jobb, bal, jobb, bal). A lépések és lábtartás megformálásában a test- és fejtartást is figyelembe kell venni.

Došla sem vam japa dimo

- Pleše se u kolu i u parovima.

● Napravi se korak lijevom nogom ulijevo, desna ide preko lijeve, pa korak lijevom i digne se desna noga. Desna se spusti odmah u korak, lijeva ide preko desne, pa korak desnom i digne se lijeva. To isto ponovi se još jedanput. Parovi se zatim okrenu jedan prema drugome, s time da je plesačica sa unutarnje strane, a plesač s vanjske strane kola.

Primu se (plesaćica stavi desnu ruku na lijevo plesačevu rame, a lijevu na desnu plesačevu nadlakticu; plesač stavi desnu ruku na bok plesačice, a lijevu na nadlakticu plesačice s time da lakat mora biti podignut visoko), okrenu za pola kruga, zatim se svatko okrene na mjestu za pola kruga

(tako da se okrenu na drugu stranu), pa se zajedno okrenu za cijeli krug, pa opet se svatko okrene na mjestu, pa zajedno pola kruga, in a kraju okret za cijeli krug tako da se dođe na mjesto u kolo. Kod okretanja uvijek se počne s unutarnjom nogom, tj. nogom bliže partneru. Kod okreta obavezan je pogled i osmjeh partnera.

Zginula je pikuša

- Pleše se u parovima u krug.

● Držanje: djevojke podignu ruke i savinu u laktovima pod pravim kutem, plesač je tako primi (desnu ruku preko njezinih leđa a lijevu naprijed).

● Napravi se korak desnom nogom, pa korak lijevom, pa tri koraka na mjestu (desnom, lijevom, desnom).

Zatim se napravi korak lijevom, korak desnom pa tri na mjestu (lijevom, desnom, lijevom). Zatim se zajedno okrenu (još uvijek držeći se visoko za ruke) u desnu stranu (naprave se tri koraka - desna lijeva desna), te se okrenu natrag na lijevu stranu (lijeva, desna, lijeva). Zatim plesač okreće plesačicu visoko podignutom desnom rukom - plesač napravi tri koraka na mjestu, a plesačica se okrene za cijeli krug udesno sa tri koraka (desna, lijeva, desna noga). Taj dio s okretima ponovi se još jedanput.

Édesapám, hazajöttem

- Körben állva párban táncolják.

- Bal lábbal balra kilépéssel kezdődik, jobb lábbal kereszt a bal előtt, majd megint lépés jobbal, és megemelni a balt. Jobb lábat nyomban levinni lépésbe, ballal kereszt a jobb előtt, lépés jobbal, és megemelni a balt. Ugyanezt megismételni még egyszer. A párok ez után egymás felé fordulnak úgy, hogy a lány kör belső, a fiú a külső oldalára kerüljön.

Összekapaszkodnak, (a lány egyik kezét a fiú vállára, másikat a jobb felkarjára helyezi; a fiú egyik kezét a lány oldalára, másikat annak felkarjára helyezi úgy, hogy a könyök mindig magasan felhúzza álljon, fél fordulatot tesznek, majd külön is fordulnak fél fordulatot egy helyben (elfordulnak egymástól), majd együtt is fordulnak egy teljes kört, aztán megint külön is egyet, utána együtt egy fél kört, s végül egy teljes kör úgy, hogy mindegyikük visszatér a körön belül a saját helyére. A forgásnál mindig a belső, vagyis a partner felé eső lábbal indítunk.

A forgáskor kötelező a partnerre nézni és mosolyogni.

Elveszett a tarka göbe

- Körben állva párban táncolják.

- Tartás: a lányok megemelik karjukat, és könyökbe derékszöget alkotva behajlítják, a fiúk így fogják meg őket (jobb karjukat a váll fölött, a balt elől (10. kép).

- Jobb lábukkal lépést tesznek, majd a ballal, aztán helyben lépnek hármat (jobb, bal, jobb).

Aztán lépnek egyet ballal, majd jobbal, hármat helyben (bal, jobb, bal). Utána együtt fordulnak jobb irányba (három lépést téve - jobb, bal, jobb; még mindig magasan összekapaszkodva) - (11. kép), aztán balra fordulnak vissza (bal, jobb, bal). Ezután a fiú magasra emelt jobb kézzel forgatja meg a lányt - a fiú helyben lép hármat, a lány hármat lépve egy teljes fordulatot tesz jobbra (jobb, bal, jobb láb). Ez a forgásos rész még egyszer megismétlődik

Trnina

- Pleše se u kolu. Naprave se dva kola - vanjsko kolo čine plesači, a unutarnje plesačice.
- Plesači se drže tako da se rukama primu u visini ramena. Plesačice se isprepletu naprijed ruke - desna iznad, lijeva ispod.
- Plesači krenu na lijevu stranu i koračaju čvrsto ispruženim nogama osam koraka, zatim se okrenu te naprave osam istih takvih koraka u desnu stranu. To ponove još jedanput. Nakon toga podižu visoko koljena - prvo lijevo pa desno (u ritmu) i tako svako deset puta te na kraju svakom nogom jedanput udare o pod.
- Plesačice u unutarnjem kolu, u prvom dijelu (kada se pjeva kitica) stave desnu nogu naprijed, njišu se naprijed natrag i lagano se pomiču ulijevo. Kod drugog dijela (refren) plesačice vrte kolo. Bitno je da na kraju dođu svaka ispred svog plesača.
- Kada plesači pjevaju svoj dio, glave plesačica moraju biti pognute prema dolje, a kada djevojke pjevaju svoj dio, dignu glavu i gledaju plesače (kao da se njima obraćaju)

Kökény

- Körben állva táncolják. Két kört képeznek - külső körben a fiúk/férfiak, a belsőben lányok/asszonyok.

- A táncosok vállmagasságban kapaszkodnak össze. A lányok elől keresztbe fonják karjukat - fölül a jobb, alul a bal (8. kép).

- A fiúk balra mozdulnak, mereven kinyújtott lábbal nyolcat lépnek, majd megfordulva ugyanennyit lépnek jobbra (9. kép). Ezt

még egyszer megisméltik. Ezután magasra emelik térdüket - először a balt, majd a jobbot (ütemre), tízszer egymás után, a végén pedig dobbantanak a padlón.

- A belső körben a lányok az első rész alatt (míg a versszakot éneklük) jobb lábukat előre nyújtják, hajladoznak előre-hátra, és lassan balra húzódnak. A második rész alatt (refrén) körben forognak. Lényeges, hogy a végén saját partnerük elé kerüljenek.

Amíg a fiúk saját részüket éneklük, a lányok lehajtják fejüket, amikor a lányok énekelnek, fejüket felemelik, és partnerükre néznek (mintha hozzá beszélnének).

Međimurska narodna nošnja

Ženska nošnja sastojala se od bluze (pleček), suknje (rubacha) i pregač e(fertun). Pleček je od domaćeg platna, ima široke rukave do lakta, na čijem kraju je traka od čipkaste tkanine. Rukavi se pri dnu skupljaju kako bi se mogli činiti široki bogati nabori. Na prsnom dijelu i krajevima rukava bluza je bila dopunjena tkanim ukrasom, a isti je ukras bio vidljiv i na pregači. Robača je sastavljena od četiri poze nabranog bijelog platna najčešće samo na zadnjoj strani ima sitne nabore. Bešua (pojas) traka od svile ili tafta široka oko 5cm veže se tako da se na stražnjoj strani lijepo vidi. Fertuf (pregača) od crne umjetne svile dužine kao i robača. U struku skupljena u nabore koji su učvršćeni pasicom, veže se crnim trakama u struk. Prudljek (prsluk) je ukrasni element nošnje sašiven od tvorničkih materijala s jednobojsnom podlogom preko koje su štampani ili utkani raznobojni cvjetni motivi. Na donjem dijelu je našivena brokatna traka s cvjetnim uzorkom, živih boja. Batač i tibet (marama za ogrtanje) četvrtasta marama izrađena od svilenkaste tkanine (tibet) sa otisnutim cvjetnim motivima veoma živih boja. Po krojevima je optočena resama (batima) duljine do 15cm. Oblači se složena u trokut, prebačena preko ramena u struku čvrsto stegnuta i vezana na leđima, tako da uglovi padaju na bokove kako bi se vidjela bešva. Štomfe su crne vunene čarape. Škronji, čizme sa tvrdom sarom izrađene kod postolara.

Muška narosna nošnja sastoji se od košulje (robača), hlače (gače), prsluka (prusljek), čizmi i šešira (škrljaka). Robača je izgrađena od domaćeg platna. Sprije-da je uz vrat zatvorena, na leđima ima otvor (resperek). Dugi široki rukavi izrađeni su od dvije pole platna, našiveni u prošireni na ramenima, a u zapešću skupljeni u nabore koji završavaju manšetom. Uz vrat nabrana je i učvršćena uspravnom oglicom (gol-gerom). Slobodno visi niz tijelo, ne uvlači se u gače. Gače su izrađene od dva komada domaćeg platna, među nogavicama umetnuta je (ljučnica) dno. Uz gornji rub uvučen je svitnjak, uzica kojom se gače učvršćuju uz tijelo. Nogavice se uvlače u čizme. Prusljek je izrađen od crnog tvorničkog sukna, šivan kod profesionalnog krojača. Straga je sljubljen, prednjice imaju kosi završetak, a iznad su urezani džepovi. Na lijevoj strani su luknjice na desnoj isto toliko gumba (pakvana). Čizme su od trde sare. Obično su ih izrađivali seoski majstori, šoštari. Škrjak-crni šešir, također izrađen kod obrtnika. Oko šešira pričvršćena je svilena traka crne boje.

Muraközi népviselet

A női öltözet blúzból (pleček), ingruhából (szoknyából) (rubacha) és kötényből (fertun) állt. A blúz házi vászonból készült, széles, könyökig érő ujjait csipkés szalaggal díszítették. Az ujjak vége szűkített, hogy minél gazdagabban lehessen ráncolni.

A mellrészen és az ujjak végén szőtt díszítés található, ugyanez látható a kötényen is. Az ingruha 4 szél fehér vászonból készült, gyakran csak a hátrészen látható apró redőkkel. Az 5 cm széles selyemből vagy taftból készült "bešua" (öv) úgy kötődik, hogy hátulról jól mutasson. A fekete műselyemből készült "fertuf" (kötény) hossza megegyezik az ingruha hosszával. A derékban összeráncolt, pánttal erősített rész köré fekete szalagokat kötnek. A viselet díszítő darabja a gyári alapanyagokból, egyszínű alapra nyomtatott vagy szőtt tarka virágmotívumokkal ellátott mellény (prusljek) volt. Alsó részén élénk színű virágmintákkal díszített brokátszalag van felvarrva. A "batač" és "tibet" (vállkendők) nagyon élénk színű, nyomott virágmintás selyemféle szövetből készült négyszögletes kendőféle. Végig a szélein akár 15 cm-es rojtok is találhatók. Háromszög formába hajtva, vállra vetve, derékban szorosan meghúzva, majd hátul megkötve hordják úgy, hogy a sarkok, a "bešva" jobb láthatósága érdekében, oldalra kerüljenek. A "štomfe" a fekete gyapjúharisnya neve. A "škronji, čizme" a cipész által készített kemény szárú csizma.

A férfi népviselet ingből (robača), nadrágból (gače), mellényből (prusljek), csizmából és kalapból (škrjak) áll. Az ing hazai vászonból készült. Elöl a nyaka zárt, hátulján kivágás található (resporek). Hosszú, széles ujjai két szél vászonból készültek, vállban bővebbre varrták, csuklóban ráncokba, mandzsettás végbe szűkítették. Nyak körüli része ráncolt, függőleges megerősítéssel (goljer). A test mellett szabadon lóg, nem tűrik nadrágba. A nadrág két szél házi vászonból készül, a nadrág két szár közé "aljat" (ljučnica) varrtak. Felső széle mentén "svitnjak" található, madzag, amellyel a derékra erősítik. A nadrág szárát csizmába dugják. A mellényt gyárilag előállított fekete posztóból szabómester készíti. Hátul a testhez simul, lekanyarított két elülső felén egy-egy bevágott zseb található. Bal oldalon vannak a gomblyukak, a jobb oldalra ugyanannyi gomb kerül (pakvana). A csizmának kemény szára van. Általában falusi mesteremberek (šoštari) készítették őket. A fekete kalapot (škrjak) ugyancsak kispáros készítette. A kalapot rátűzött fekete selyemszalag öleli körbe.

Dalaink és táncaink a Mura mentén

A Muramenti Nemzetiségi Területfejlesztési Társulás, és a KUD Gorican, Muramenti Folklor Fesztivált szervezett 2011 nyarán, kora őszén, amelynek Donji Vodovec, Donja Dubrava, Tótszerdahely, Tótszentmárton, Gorican és Murakeresztúr adott otthont. A programsorozat a Mura menti folklór hagyományok bemutatását tűzte ki célul: zenéket, dalokat, táncokat, szokásokat, viseleteket.

Ebben a kiadványban a leggyakrabban énekelt dalok kottái, szövegei, a leggyakrabban járt táncok lépései, és a leggyakrabban viselt ruházatok leírásai olvashatók.

Naše pjesme i plesovi uz rijeku Muru

Udruženje za razvoj ruralnog područja s pripadnicima nacionalnih zajednica uz rijeku Muru i KUD Goričan u ljeto i ranu jesen 2011. organizirali su Folklorni festival uz rijeku Muru čiji su domaćini bili općine Donji Vidove, Donja Dubrava, Serdahel (Tótszerdahely), Sumarton (Tótszentmárton), Goričan i Kerestur (Murakeresztúr). Cilj ovog programa bio je prikazati bogatu folklornu tradiciju Hrvata uz rijeku Muru: glazbena ostvarenja, popijevke, plesove, običaje i nošnje.

U ovom izdanju nalaze se note i tekstovi pjesama koje se najčešće pjevaju, opisi koraka plesova koji se najčešće plešu, i nošnje koje su se najčešće nosile.

Magyarország- Horvátország
IPA Határon Átnyúló Együttműködési Program

IPA prekogranični program
Mađarska- Hrvatska

Hungary- Croatia
IPA Cross-border Co-operation Program

A projekt a Magyarország-Horvátország IPA Határon Átnyúló Együttműködési Programban, az Európai Unió társfinanszírozásával valósul meg.

Projekt sufinanciruje Evropska unija u sklopu IPA prekograničnog programa Mađarska- Hrvatska

The project is co-financed by the European Union through the Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme

MINISTARSTVO REGIONALNOG RAZVOJA,
SUMARSTVA I VODNOGA GOSPODARSTVA
REPUBLIKA HRVATSKA

NFI Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

Kiadja: a Muramenti Nemzetiségi Területfejlesztési Társulás.

Felelős kiadó: Tislér István elnök.

A kiadásban közreműködött: Semiramis Bt.

Szerkesztette és fordította: Blazsetin Bernadett.

A kiadvány, a "Muraside Folklore Festival" elnevezésű HUHR1001/2.2.2/0004 azonosítószámú projektben, a Magyarország-Horvátország IPA Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013 keretében, az Európai Unió társfinanszírozásában valósul meg.